

ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟΥ. “Στοχασμοὶ γιὰ τὸ Δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ ἄλλοι στοχασμοί”. Τυπογρ. Γ. Η. Καλλέργη, Ἀθήναι, 1928.

Μᾶς ἀρέσουν οἱ κριτικοὶ ποὺ ἔχουν συνείδηση τοῦ τί θέλουν, ποὺ εἶναι προετοιμασμένοι νὰ μιλήσουν σύμφωνα με τὶς ἀρχὲς ποὺ ἔβαλαν στὸν ἑαυτό τους, ποὺ βλέπουν τέλος πάντων τὰ πράγματα με δικό τους φακὸ χωρὶς νὰ τὸν θαμπώνει καὶ νὰ τὸν ἀλλοιώνει κανένα parti-pris, καμμιά ἀρνητικὴ βλαβερὴ προδιάθεση. Τότε σεβόμαστε τὴ γνώμη τους, τὴ συζητοῦμε καὶ τὴ δεχόμαστε ἢ ὄχι, κατὰ τὶς ἀντιλήψεις ποὺ θάχομε μορφώσει πάνω στὸ ἓνα ἢ σιὸ ἄλλο ζήτημα.

“Ὅταν πάρομε στὸ χέρι βιβλίον τοῦ Ἀλκη Θρύλου — ἐμεῖς ποὺ τὸν παρακολουθοῦμε με ἐνδιαφέρον — ξέρομε τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο ἀντικρύζει τὰ πράγματα καὶ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο τὰ ἐξετάζει, τὸν τρόπο του τὸν συγχρονηζόμενο, τὸν ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ἐπιδρωσες προλήψεις, τὸν τόσο χρειαζούμενον γιὰ τὸν νεο-Ἕλληνα ποὺ δὲν βρέθηκε πλέρια προετοιμασμένος γιὰ ν’ ἀγκαλιάσει συνειδητὰ τὸν διαμορφωτικὸ πολιτισμὸ τῆς ἐξέλιξης γιατί καθυστερεῖ πιωμένος μοιρολατρικὰ στὸ παρελθόν. Δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ μᾶς πρέπει, — ὄχι γιὰ νὰ πολιτισθοῦμε, εἴμαστε βέβαια σχετικὰ πολιτισμένοι. — ἀλλὰ γιὰ νὰ προχωρήσουμε, νὰ προσδέσουμε, νὰ φθάσουμε τοὺς ἄλλους καί, γιατί ὄχι, νὰ τοὺς ξεπεράσουμε.

Ἡ φωνὴ τοῦ Ἀλκη Θρύλου εἶναι μιά· ἄς ἀκουστοῦν κι ἄλλες φωνές σ’ ἄλλο τόνο γιὰ νὰ μπορέσει ὁ ρωμηὸς νὰ σχηματίζει μιὰ βασισμένη ἀρχή.

Ἡ γνώμη τοῦ Ἀλκη Θρύλου εἶναι πὼς πρέπει νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ φύγομε ἀπὸ στενὰ ὅρια τοῦ ἐθνικιστικοῦ ἐγωϊσμοῦ ποὺ ὀφείλομε νάχομε ὡς Ἕλληνες, ἀλλὰ ποὺ νὰ τὸν δεχόμαστε ὄχι πιά τυφλά κι ἀπὸ κεκτημένη ταχύτητα ἀλλ’ ὕστερα ἀπὸ δοκιμὴ, σύγκριση καὶ κατάταξη σύμφωνα με τὸν σύγχρονον εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ ποὺ μᾶς εἶναι ἐπιβεβλημένο ν’ ἀκολουθήσουμε ὄχι μιμούμενοι τοὺς ξένους ἀλλὰ δυναμωμένοι καὶ βοηθημένοι ἀπ’ αὐτούς· πρᾶγμα ποὺ δὲν σοκάρει κανένα γιατί ὁ ρωμηὸς τείνει μοιραῖα καὶ ἀναγκαστικὰ νὰ ταυτισθεῖ με τὶς νέες κατευθύνσεις τῶν πρὸ προχωρημένων πούζησαν σὲ συνθήκες πρὸ εὐνοϊκῆς γιὰ πολὺ περισσότερο καιρὸ.

Στὴ μελέτη του γιὰ τὸ Δημοτικὸ Τραγοῦδι ποὺ βέβαια, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος τὸ παραδέχεται, δὲν εἶναι ὀλοκληρωτικὰ ἱκανοποιητικὴ, ἀπὸ ἔλλειψη βοηθημάτων, ἐξετάζει καὶ κρίνει τὸ δημοτικὸ

τραγουδι με πλατειά αντίληψη· τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι ὅπως τὸ βλέπει ὁ σημερινὸς ρωμηὸς ποὺ ἐκτιμᾷ τὰ περασμένα του, ξέρει τὴν ἱστορία του, καὶ τὰ κυττάζει στὴν ἀληθινή, τὴν πραγματικὴ τους ἀξία, σὰν ἄνθρωπος ποὺ ποτίστηκε ἀπτὴν παγκόσμια ἐξέλιξη τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ δὲν κλείνεται μὲ σοβαροφάνεια στὰ παλιὰ γιατί νοιώθει πὼς τὰ καινούργια κυριαρχοῦν. Ἄν μείνομε ἐξακολουθητικὰ στὰ παλιὰ ὄχι μόνο δὲν θὰ προχωρήσομε, ἀλλὰ καὶ θὰ χρονοτριβοῦμε ἄσκοπα λιβανίζοντας στατικά μιὰ μακρυνὴ ἐποχὴ, ἐνῶ ἔχομε ἄμεση καὶ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἐνεργητικότητος, δράσης.

Ὁ Ἄλκης Θρύλος ἀφοῦ ἀναγνωρίσει τὰ προτερήματα τοῦ δικοῦ μας δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὴν ὑπεροχὴν του πάνω στὸ δημοτικὸ τραγοῦδι τῶν ἄλλων βαλκανικῶν λαῶν τὸ παρουσιάζει καὶ τὸ ἀναλύει μὲ σαφεῖς παρατηρήσεις γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ ὁ ὁποῖος τὸ δημιούργησε καὶ τὸ τραγούδησε, δείχνοντας τὴν ψυχολογικὴν του κατάστασιν, τὶς ιδιότητές του.

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ Ἄλκη Θρύλου εἶναι ἐφαρμοσίμες καὶ στὸν σημερινὸ ἑλληνικὸ λαὸ σὲ μέρη ποὺ δὲν εἰσέδυσσε ἡ μοντέρνα κατεύθυνση τῆς ἐξέλιξης τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὅπου βρῖσκει κανεῖς ὅλες τὶς ιδιότητες τοῦ παλιοῦ ρωμηοῦ, τοῦ ρωμηοῦ τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ.

Καὶ τώρα ἀκόμα τὸν ἑλληνικὸ λαὸ τὸν χαρακτηρίζει ἡ ἔλλειψη ἐνεργητικότητος ὅταν δὲν μεσολαβοῦν συγκλονιστικὰ γεγονότα, ἡ ὑποταγὴ του στὴν οὐράνια θέληση, ἡ ψυχικὴ του ἀδράνεια. Ποῦ εἶναι ἡ χαρὰ, ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ; Καμμιὰ ψυχικὴ πάλη, καμμιὰ ἐντατικὴ χαρὰ. Μιὰ τάση στὴ μελαγχολία μόνο, μιὰ *résignation*. Ἄλλου, οἱ χωρικοὶ εἶναι εὐθυμοί, πάντα πρόθυμοι νὰ ἀστείευτοῦν, νὰ γελάσουν. Πίνουν γιὰ νὰ χαροῦν τὴ ζωὴ, οἱ δικοὶ ἡμᾶς πίνουν γιὰ νὰ ξεχάσουν. Ἡ ζωὴ τοὺς βαρύνει. Δὲν ἔχουν καμμιὰ εὐθυμία, δὲν ἔχουν πηγαῖο τὸ συναίσθημα τῆς ἀγάπης γιὰ τὴ ζωὴ. Ζοῦνε σὰν ἐκτελῶντας ἓνα ἀναγκαστικὸ προορισμό. Καὶ βέβαια πὼς τέτοιες τάσεις δὲν εἶναι καθόλου ἐπιβοηθητικὲς γιὰ πρόοδο, γιὰ ἀνάπλαση.

Στὶς πόλεις μόνο βλέπει κανεῖς σήμερα τὸ ρωμὸ κάπως διάφορο ἀπὸ κεῖνον τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ ἀναμφισβήτητα εἶχε μιὰ ψυχικὴ εὐγένεια καὶ μιὰ εὐαισθησία, ἀλλὰ ποὺ τοῦλειπε ἡ ὁρμή, ἡ ἐνεργητικότης, ἡ ἀγάπη, ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ τὴ ζωὴ· ποὺ ἔζησε πάντα σ' ἓνα ἀνικανοποίητο, σ' ἓνα μουρμουρισμένο μοιρολόϊ.

Τὰ αἷτια βέβαια μιᾶς τέτοιας ψυχικῆς τάσης πρέπει νὰ τ' ἀναζητήσομε στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἔζησε ὁ ρωμηὸς τόσα χρό-

νια στή σκλαβιά. Καλά, δὲν εἶναι ὁμως αὐτὸ καὶ λόγος γιὰ νὰ σταθεροποιήσουμε μιὰ παρόμοια ψυχικὴ τάση. Ὅμοια ὅμοια ποὺ πρέπει νὰ χτυπηθεῖ σὰν ἐλαττωματικὴ καὶ βλαβερή· νὰ ξυπνήσουμε μέσα μας τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ Σύνολο ποὺ δὲν κλείνει τὸ ἄτομο στὸν περιορισμένο ἐγωκεντρισμὸ ἀλλὰ τοῦ ξυπνὰ πλατύτερα ἰδανικά. Νὰ πάψουμε, ὅπως λέγει ὁ Ἄλκης Θρύλος, νὰ καλλιεργοῦμε τὸ ἐλληνικὸ μοιρολόι, νὰ ζητήσουμε νὰ τὸ ξεπεράσουμε, νὰ συνειδητοποιήσουμε τὰ ἰδανικά μας, καὶ ν' ἀγωνιστοῦμε γι' αὐτὰ κρατῶντας ἀπὸ δημοτικὸ μας τραγοῦδι μόνο τὴν ἀναντίρρητη αἰσθητικὴ του ἀξία.

Σὲ λεπτομέρειες βέβαια μπορεῖ νὰ μὴ συμφωνήσῃ κανεὶς μετὰ τὸν Ἄλκη Θρύλο ἀλλὰ γιὰ τὴ στιγμὴ μᾶς χρειάζονται ἀπόλυτα οἱ γενικὲς γραμμὲς καὶ ἔχομε τὸν καιρὸ νὰ συζητήσουμε λεπτομέρειες.

Τὸ βιβλίον ἔχει καὶ ἄλλα ἄρθρα· Ἡθογραφεῖς Π. Χόρν — Στὸ Πανηγύρι — Ἡ Ἑλλάδα γυρεύει τὸν ἑαυτὸ της — Σελίδες γιὰ τὶς Δελφικὲς γιορτὲς — “Ἐνας στοχασμὸς γιὰ τὴν τέχνη”.

P.

M. HOLLEBECQUE. *Ἡ Προϊστορικὴ Ἀνθρωπότης*. Μετάφραση Β. Δ(ασκαλάκη). Ἔκδοση «Κοραή», Ἀθήνα, 1928.

Ἡ ἀνθρωπολογία εἶναι μιὰ ὁλωσδιόλου νέα ἐπιστήμη, ποὺ ἀναπύχθηκε στὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια. Σ' ἓνα ἄρθρο τοῦ ὁ Σέρ Φλίνδερς Πέτρι γράφει: «Πολλοὶ θυμοῦνται ἀκόμα τὸν καιρὸ ποὺ κανένας μας δὲν καταλάβαινε τὴ σημασίαν ποὺ ἔχουν τ' ἀπομεινάρια τῶν αἰώνων ἐκείνων ποὺ δὲν μᾶς ἄφησαν μνημεῖα. Τὸ πρῶτο ξάπλωμα τῶν ἰδεῶν μας πρωτάρχισε τὸ 1860 μετὰ τὴν ἀναγνώριση πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶχε ἀναπτυχθεῖ σὲ σκέψη καὶ δυναμικότητα σὲ πολὺ μακρινὲς ἐποχὲς καὶ κάτω ἀπὸ διαφοροτρόπες συνθῆκες κλιματικὲς ἢ ἄλλες· κι ἀκόμα πὼς τὰ ἔργα τοῦ Ἀνθρώπου εἶν' εὐκόλο νὰ τ' ἀναγνωρίσει κανεὶς, νὰ τὰ ταξινομήσῃ, ἔτσι ποὺ ν' ἀποτελέσουν ἓνα τμήμα τοῦ γενικοῦ ἀρχείου τοῦ εἶδους μας». Σήμερα ἡ προϊστορία ἔχει πάρει μιὰ τέτοια ἐκταση, ποὺ χρειάζεται ἐιδικὴ ἀφιέρωση στὶς μελέτες αὐτές, γιὰ νὰ μπορέσῃ κανεὶς νὰ μπεῖ στὸ νόημα τῆς τεράστιας αὐτῆς ἐπιστημονικῆς προσπάθειας. Χάρης στὴν προϊστορίαν καὶ τὶς βοηθητικὰς τῆς ἐπιστῆμες, μετὰ τὴ μελέτη τῶν σκελετικῶν λειψάνων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀπομεινარიῶν τῆς βιοτεχνίας του παράλληλα πρὸς τὴν ἐρευναν τῆς γεωλογικῆς ἡλικίας τῶν στρωμάτων ποὺ τὰ κρατοῦν, γνωρίζομε τώρα πὼς ὑπάρξεν μιὰ παλαιότατη περίοδος τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ. Μπορέσαμε «ν' ἀναπαραστήσουμε κοματιαστὰ-κοματιαστὰ τὴ ζωὴ ἀγνώστων φυλῶν, οἱ ὁποῖες εἶχανε τότες κατοικίαν τοὺς τόσους καὶ τόσους τόπους τῆς γῆς· καὶ νὰ καταλήξομε στὸ συμπέρασμα», λέ-

γει ὁ Χολλεμπέκ, «ὅτι ὁ πρῶτος πρῶτος αὐτὸς πολιτισμός, ὅσο πῖσω κι ἂν βρίζεται στὰ βάθη τῶν αἰώνων, μαρτυρεῖ ἤδη μιὰ κάποια κοινωνικὴ διάταξη καὶ μιὰ χρησιμοποίησι τῶν προϊόντων τοῦ ἐδάφους γιὰ σκοποὺς καθορισμένους καὶ σαφεῖς — λοιπὸν μαρτυρεῖ τὰ βασικὰ προτερήματα τοῦ ἀνθρώπου : τὴ θέληση καὶ τὴ νοημοσύνη».

Οἱ γεωλογικοὶ καιροὶ χωρίζονται σὲ πέντε μεγάλες περιόδους, τὴν ἀρχέγονη, πρωτόγενη, δευτερόγενη, τριτόγενη καὶ τεταρτόγενη, κι οἱ ἐποχὲς αὐτὲς χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴ γεωλογικὴ διαμόρφωση τῶν πετρωμάτων καὶ ἐν γένει τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Στὴν τεταρτόγενη μονάχα περίοδο ἀρχίζει νὰ σχηματίζεται ὁ κόσμος καὶ νὰ παίρνει κάπως τὴ σημεϊνὴ του μορφὴ στεριᾶς καὶ θάλασσας ἂν καὶ οἱ ἥπειροι τότε συνδέονταν μὲ λωρίδες γῆς ποὺ σήμερα τίς σκεπάζει τὸ νερό. Ὁ βαθμὸς μάλιστα τῆς ὁμοιότητος τῶν συνθηκῶν τῆς τότε ζωῆς πρὸς τίς σημερινὲς καθορίζει καὶ τίς διαφορὰς ὑποδιαίρεσεις τῆς τεταρτόγενους ἐποχῆς, σέ : ἡώκαινη, ὀλιγόκαινη, μειόκαινη, πλειόκαινη, πλειστόκαινη καὶ ὀλόκαινη. Οἱ καιροὶ τῆς ἡώκαινης εἶναι τρόπον τινὰ ἡ “χαρὰνγῆ” τῆς ζωῆς πάνω στὸν πλανήτη μας· ἡ ζωὴ αὐτὴ σιγὰ-σιγὰ ἐξελίσσεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὀστράκια καὶ τὰ ἔρπετά· στὴν πλειόκαινη βρέθηκαν τὰ ὑποτιθέμενα πρῶτα ἀνθρώπινα λείψανα· στὴν παλαιὰ πλειστόκαινη, ὕστερα ἀπὸ τοὺς κατακλυσμοὺς καὶ τοὺς παγετῶνες, βρίζεται τὸ πρῶτο ἀναμφισβήτητο ἴχνος τῆς ὑπαρξης τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆς καὶ σιγὰ-σιγὰ ἀναφαίνεται ὁλος ὁ παλαιολιθικὸς πολιτισμός· ἡ ὀλόκαινη περίοδο ἀρχιᾷ μὲ τὸ νεολιθικὸ πολιτισμὸ καὶ φτάνει ὡς σήμερα.

Κατὰ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Σέρ Ἀρθουρ Κήθ, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, στὴν ὁποίαν ἀναφέρονται τὰ παλαιότερα λείψανα τοῦ ἀνθρώπου, ὡς σήμερα μᾶς χωρίζουν τουλάχιστο τριακόσιες χιλιάδες χρόνια· ἔτσι οἱ ἱστορικοὶ χρόνοι, δηλ. οἱ ἐποχὲς ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἄφησε συνειδητὰ μνημεῖα, γραμμένα, ἢ τέχνης, ἢ ἄλλα, δὲν ἀποτελοῦν παρὰ λιγότερο ἀπὸ τὸ ἓνα πεντηκοστὸ τῆς παρουσίας του στὴ γῆς· ποὺ ἂν συγκριθεῖ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα μὲ τὰ μέτρα τῆς ἀστρικῆς ζωῆς, κάνει τὴν ἐντύπωση στιγμῆς μπρὸς σ’ ἓνα χάος.

Τὸ βιβλίον τοῦ Χολλεμπέκ εἶναι πραγματικὰ πολὺτιμο γιὰ τὸν ὄχι εἰδικευμένον ἀναγνώστη, γι’ αὐτὸ ἡ ἐκλογή του σὰν πρῶτο τῆς σειρᾶς τῆς Ἱστορίας τῶν λαῶν ποὺ θὰ ἐκδόσει ὁ “Κοραῆς” εἶναι ἐπιτυχέστατη. Χωρὶς νὰ ξανοίγεται σὲ πολλὰς τεχνικότητες, δίνοντάς μας μιὰ σύντομη μὰ περιεχτικὴν ἀνασκόπηση τῶν προσπαθειῶν τῆς προϊστορίας μὲ τὸ παρουσίασμα τῶν γενικῶν γνωρισμά-

των τῶν προϊστορικῶν καιρῶν καὶ τῆς διαίρεσής των, μπαίνει στὴν καθ'αυτὸ ἐξιστόρηση τῶν συμπερασμάτων τῆς ἐπιστήμης στὰ δυὸ μεγάλα τμήματα τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ παλαιολιθικοῦ καὶ τοῦ νεολιθικοῦ. Κι οἱ δυὸ αὐτὲς φάσεις ἀνήκουν στὴν τεταρτόγενη γεωλογικὴ περίοδο, ἀπὸ τὴν πλειστόκαινη ἐποχὴ καὶ ἐδῶθε. Τὸν παλαιολιθικὸ πολιτισμὸ χαρακτηρίζει ἡ ἀποκλειστικὴ ὥς ἐργαλείου καὶ ὥς ὄπλου μεταχείριση τῆς ἀκατέργαστης σκουρναρόπετρας. Στὸ τμήμα αὐτὸ τοῦ βιβλίου του, ὁ συγγραφέας ἐξετάζει κυρίως τὴ γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν ἰχνῶν τῆς ἐποχῆς, τὴν παλαιολιθικὴ βιοτεχνία καὶ τὴν τεχνικὴ τοῦ ἐργασμοῦ τῆς σκουρναρόπετρας, τὴν τέχνη τῆς παλαιολιθικῆς αὐτῆς ζωῆς. Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ τὴ μεταβατικὴ περίοδο τῶν Κιουκενμέντιγκς, καὶ ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἀκατέργαστου λίθου “μ’ ἓνα σύνολο γνωρισμάτων πού μᾶς φανερώνουν πὼς σιγά-σιγὰ ἡ ἀνθρωπότητα προοδεῖ καὶ βαδίζει ἀπὸ τὴ πολὺ στοιχειώδη πρωτόγονη ὀργάνωση, στὶς σύνθετες μορφές τῆς πολιτισμένης ζωῆς”. Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ἐξετάζεται ἡ κατοικία καὶ ὁ τρόπος διαβίωσης τῶν νεολιθικῶν. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τότε καὶ ὕστερα ξέρει πὰ νὰ κατεργάζεται καὶ νὰ λειαίνει τὴ σκληρὴ πέτρα, νὰ χτίζει κατοικίες, νὰ ἡμερόνει τὰ ὠφέλιμα ζῶα. Ἡ κατεργασία τῶν πρώτων ὑλῶν μέσα στὰ ἐργαστήρια, τὸ νεολιθικὸ ἐμπόριο, ἡ νεολιθικὴ βιοτεχνία καὶ ἡ νεολιθικὴ τέχνη μᾶς δείχνουν τὴν ἀνάπτυξη τῆς δυναμικότητος τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν ὑποτιθέμενων ἐργασμένων πυρόλιθων ὥς τὸ στήσιμο τῶν τεράστιων μνημείων γιὰ τοὺς νεκρούς, ὡς τότε δηλαδὴ πὺν ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι πὰ ἐφοδιασμένη μὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς μελλοντικῆς τῆς προόδου. Μετὰ ἓνα σκαλὶ ἀκόμη “θ’ ἀνεβῇ ὡς τὴ γνώση τῆς γραφῆς καὶ τὴν ἀνακάλυψη τῶν μετάλλων, καὶ οἱ ἱστορικοὶ πολιτισμοὶ θὰ διαδεχθοῦν τότε τοὺς προϊστορικοὺς καιροὺς, πὺν ὅσο καὶ ἂν σκεπάζονται ἀπὸ ὁμίχλη καὶ ἀσάφειες γιὰ μᾶς, ἀφίνουν πάντα νὰ συλάβομε στὶς ρίζες τους τίς πρώτες μορφές τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς καὶ νὰ παρακολουθήσομε τὴν ἐξέλιξή της διὰ μέσου τῶν αἰώνων”. Νὰ δοῦμε πὼς ὁ ἄνθρωπος ἐτοιμάζει, ὀλοένα πλάθοντας καὶ δημιουργώντας, τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πὺν τὸν ἔφεραν σήμερα στὴν ἔκταση τῆς γνώσης του, τῆς ἱκανότητος καὶ τῶν πόθων του. Ἡ θέληση καὶ ἡ νοημοσύνη ἄγουν τὸν ἄνθρωπο καὶ στὰ παλιοντὰ ψηλαφίσματά του, καὶ στὴ σημερινή του ἔξοδο στὴν πλάση. Κι ὁμως κανένα θαῦμα δὲ συνέβηκε, λέγει ὁ Χολλεμπέκ, “στὶς κατακτήσεις αὐτὲς (τοῦ ἀνθρώπου) πάνω στὴν ὑψηλὴ. Ἡ μιὰ πρόοδος εἶναι ἀλληλένδετη μὲ τὴν ἄλλη, ἡ μιὰ

πρόοδο φέρνει τὴν ἄλλη ὅσο πάει καὶ πὺδ σημαντική, ἐνόσω ὁ ἀνθρώπινος νοῦς γυμνάζεται καὶ ὑψόνεται ὥς τις γενικές, σύνθετες ἰδέες". Ἡ μελέτη τῆς προϊστορίας μᾶς τὸ γνώρισε καθαρά πὺς ἡ τάση τοῦ ἀνθρώπου ἦταν πάντα ἡ ἴδια καὶ τότε καὶ τώρα καὶ ἡ φύση μας εἶναι νὰ ὑπερτεροῦμε διαρκῶς τὸν ἑαυτὸ μας ἀνεβαίνοντας πάντοτε σταθερά πρὸς τὰ πάνω.

Στὴν Ἑλλάδα δὲ μεταφράστηκε σχεδὸν τίποτα ἀπὸ τὰ τόσα ἔργα τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἀνθρώπινης γνώσης. Γι' αὐτὸ ἡ ἔκδοση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι πραγματικά, ὅπως εἶπα, πολύτιμη. Πολυτιμότερη μάλιστα γιὰ ἓναν ἄλλο ἀκόμα λόγο. Ἡ μετάφραση τοῦ βιβλίου γίνηκε μὲ τόση εὐσυνειδησία καὶ τέχνη στὴ χρησιμοποίηση νεοελληνικῶν ὄρων καὶ στὴν ἀπόδοση τεχνικοτήτων, πὺ θὰ χρησιμέψει ἀναμφισβήτητα σὰν ὑπόδειγμα σὲ μειαγενέστερες μεταφραστικὲς ἐργασίες. Μεταφραστικὲς ἐργασίες πὺ μᾶς εἶναι ἀπαραίτητες νὰ τὶς ἀποκτήσουμε — βιβλία ὅπως "Ἡ Ἀρχαιότητα τοῦ Ἀνθρώπου" τοῦ Σέρ "Αρθουρ Κῆθ ἡ τὰ δοκίμια τοῦ Χάξλεϋ θὰ πρεπε νὰ εἶχαν μεταφραστεῖ ἀπὸ καιρό, — γιὰτὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πλοῦτος σὲ γνώσεις μᾶς φέρνουν καὶ ἓνα ἀφάνταστο πλοῦτος στὴ νεοελληνικὴ μας γλώσσα πὺ θέλομε ἡ δὲ θέλομε νὰ τὸ παραδεχτοῦμε ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη συγχρονισμοῦ σὲ ὄρους, εἴτε ἐπιστημονικοὺς εἴτε τεχνικοὺς, ἡ σ' ἀπόδοση χροιάς ὄρων καὶ ἐκφράσεων.

D. A. MICHALAROS. *The Legend of America and other Poems.* (Δημήτριον Δ. Μιχάλαρον, Ὁ Θρύλος τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄλλα ποιήματα). Ἐκδοση τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἑταιρείας, Σικάγο.

Ὁ κ. Μιχάλαρος ἐδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια ἔφθανε στὴν Ἀμερικὴ δίχως νὰ μπορεῖ ν' ἀρθῶσει μιὰ λέξη Ἀγγλική. Σήμερα ἔχει ἐκδόσει μιὰ νουβέλα "Ἡ Κύνθια ἡ Καταραμένη" καὶ τὴν παραπάνω σειρὰ ποιημάτων καὶ μπορεῖ νὰ δουλέβει τὸν ἀγγλικὸ στίχο μὲ δεξιότητα καὶ πλοῦτο ρυθμοῦ. Μ' ὅλο πὺ ἐκδότης Ἀγγλόγλωσσου φύλλου ἔχει, ὅχι καὶ πολὺ ἀξέπαινα, πρόγραμμα τοῦ τὴν Ἀμερικανοποίηση τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς, τὰ ποιήματά του ἐκφράζονται μὲ ἐλληνόπρεπες σκέψεις καὶ αἰσθήματα. Τὸ κύριο ποίημα πὺ δίνει τὸν τίτλο στὸ βιβλίον, πραγματεύεται μ' ἓνα κάπως ἐπικὸ τρόπο τὸ ταξίδι τοῦ Βίωνα, βασιλιά τῆς Δήλου, ὁ ὁποῖος ὅταν χωρίσται ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά, μετὰ πὺ πέρασαν τὶς Στῆλες τοῦ Ἡρακλέους, τραβάει πρὸς δυσμὰς, ἔχοντας μαζί του τὴν δίδυμην ἀδελφὴν τῆς Κασσάνδρας Φυλλίδα. Ἡ Φυλλίδα προικι-

σμένη με προφητική δύναμη προλέγει τὴν ἀνακάλυψη τοῦ Νέου Κόσμου, ὅπου θὰ φτάσει τὸ καράβι του νὰ τοὺς φέρει ἰδρυτὲς τῆς σημερινῆς φυλῆς ἢ ὁποία κατέχει “τὶς ἡρώο-θρεμένες ιδιότητες καὶ θεόμορφες χάρες τῆς Τροίας καὶ τῆς Ἑλλάδας”.

Ἡ σειρὰ πὺν μᾶς ἀρέσει περισσότερο εἶναι οἱ “Ἐντυώσεις τοῦ Σικάγου”. Τὸ ποίημα πὺν ἐπιγράφεται “Σικάγο”, ἀγκαλά, κ’ ἔχει μιὰ καταφάνερη συγγένεια με τὸν ὠραῖο ὕμνο τοῦ Κάρλ Σέντμπουργκ, πὺν ἔχει τὸν ἴδιο τίτλο, ἀξίζει νὰ τὸ μεταφράσομε ἐδῶ :

ΣΙΚΑΓΟ

Ἐγώ μαι ἡ πόλη ἡ ὁμορφη.

Ἡ πόλη με τοὺς χίλιους βελονόπτουργους
καὶ τὸ ἓνα ἑκατομύριο πόρτες :

ἓνα ἑκατομύριο εὐκαιρίες !

Ἄλλες κομπάζουν γιὰ τουρέλλες ὅλο ἀσήμι
καὶ γιὰ ὅλο χρυσάφι τρούλους.

Ἄλλες πάλι γιὰ δρομάκια ὅλο ρομάντσα.

Ἐμένα ἡ ὁμορφιά μου ὦμή, μὰ πέρασε ἀπ τὸ σίδερο·
καὶ τὰ διαμαντικά μου λάμπουν με τὸ μέταλλο
τῆς πλάσης.

Δὲν καθρεφτίζειτ’ ἡ μορφή μου σὲ λιμνάζοντα νερά,
μὰ σὲ σπινθηροβόλους πυρωμένους χεῖμαρους
πὺν ὅλο μπροστὰ κυλοῦν.

Οἱ πύργοι μου σηκώνονται ψηλοί, ὄχι αἰώνιοι.

Τὰ μεγάλοπρεπα μνημεῖα συχαίνομαι
γιατὶ δὲν ἐτοιμάστηκα γιὰ θάνατο.

Δοξάζομαι στὴ νειότη ἐγώ,
κι ὅλο γερνώντας

φτιάχνω, φτιάχνω, φτιάχνω.

Ἐχω ρυθμὸ καρδιοχτύπημα
σὲ τρία ἑκατομύρια στήθια.

Ἐγώ μαι Καρχηδόνα, Ἀθήνα, Ρώμη,
Παρίσι, Λόντρα, Λένινγκραδ,
καὶ Βαβυλώνα
ὅλα μαζύ.

Σωριάζω τὸ λαό μου μᾶζα ἐδῶ

δέκα χιλιάδες, κι ἑκατὸ καὶ πεντακόσιες
κι ἑκατομύριο ἓνα, δυό, καὶ τρία.

Τίς εἶ ; κράζουν μου οἱ γέροντες.

Ποιά είσαι σύ ;
 γυνῶ ἀπ τὶς πόλεις τὶς σκιερὲς ἢ ἀντήχηση.
 Ἐγὼ εἶμαι ἐγώ,
 ἢ Ὑπέρπολις
 πὺν ὄλο μπροστὰ τραβῶ, μπροστὰ, μπροστὰ
 σὴ μοῖρα.
 Ἀκούω πὺν μὲ ρωτοῦν καὶ ἀκούω πὺν λέν :
 Μιά : Θαύμασε τὴν Τέχνη μου.
 Ἄλλη : Ἐγὼ ζῶ τὴ μνήμη μου.
 Μιὰ τρίτη : Τὰ μνημεῖα μου δές.
 Κι ὅλες μαζί :
 Τί ἔχεις ;
 Μὰ γὼ δὲν ἀπαντῶ ποτές,
 γιὰτὶ ὄλο
 φτιάχνω, φτιάχνω, φτιάχνω.
 Ἄν εἶχα τὸν καιρὸ ν' ἀπάνταινα
 θὰ εἶχα νὰ πῶ :
 Δὲν τὰ χω τὰ πὺν ἔχετε σεῖς,
 μὰ εἶναι δική μου ἡ νεότης
 καὶ ἀπάνωθ' ἐμὸν πάτρωνας θεϊκὸς πετῶ
 "Τὸ Πνεῦμα τοῦ
 ΕΓΩ ΘΕΛΩ".

M. ANT.

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗ *Σταθμοί*. Ἀθήνα 1928. Τυπογραφικὰ καταστή-
 ματα ἀδελφῶν Γεράρδων.

Εἶναι μιὰ σειρὰ ποιημάτων σὲ ἐλεύθερο στίχο — πολὺ
 ἐλεύθερο στίχο — στὰ ὁποῖα αἰσθάνεται κανεὶς πὺν ὁ συγγρα-
 φέας τοὺς εἶναι κυριαρχημένος ἀπὸ βαθεῖα μελαγχολία. Στὸ διά-
 βασμά τοὺς μᾶς σταμάτησαν πὺν καὶ πὺν κάτω πονεμένοι στίχοι

"Ὅταν τὴν νύχτα,
 „ ρημαγμένος ὅπως εἶμαι
 „ γιὰ ν' ἀνασάνω λιγάκι
 „ τραβῶ μὲ τὴν ψυχόβγαλτη ματιά..."

"Ἡ ζωὴ μου εἶναι ἓνα παντοτεινὸ
 „ βουβὸ ἐλεγεῖο !"

Γιὰ τὰ ἐθνικὰ ἀτυχήματα μετὰ τὸν μεγάλον πόλεμον καὶ γιὰ
 τὴν ἀδικίαν πὺν ἔκαμαν στὴν Ἑλλάδα οἱ δυτικὲς δυνάμεις γράφει
 ὁ Μαρμέλης μερικὸν στίχον μὲ πολλὴ συγκίνηση.

Ἡ φαντασία του πάει κάποτε στὰ περασμένα τῆς ζωῆς του : φέρνει καί ἀπλές εἰκόνες : νά ἓνας καπετάνιος.

„Μέ φέσι τοῦ εἰκοσιέγα,
„ πλατανόκορμο καπετάνιο
.....
„ μέ ψυχὴ παλιοῦ θαλασινοῦ ἀγωνιστῆ
„ καί μέ καρδιά παιδιοῦ,
„ παῦ γιώρταξε τ' ἄη Γιωργιοῦ....”

Νικόπολις. Συνοπτικὴ ἱστορία καὶ περιγραφή τῶν ἀνασκαφῶν, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Θ. Φιλαδελφέως, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων. Τύποις Βασ. Μπούζα καὶ Εὐθ. Εὐθυμίου. Ἀθῆναι 1928.

Ὁ κ. Φιλαδελφεύς, ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος, δίνει μιὰ περιγραφὴ λεπτομερῆ τῶν ἀνασκαφῶν ποὺ ἔκαμε στὸν χώρὸ τῆς Ἀρχαίας Νικοπόλεως, καὶ τῶν μεγάλων δυσκολιῶν ποὺ συνάντησε. Οἱ ἀνασκαφὲς ἄρχισαν τὸ 1913. Μὲ ἐλάχιστα μέσα, ποὺ θ' ἀπεθάρρυναν ἄλλον ἀρχαιολόγο, ὁ κ. Φιλαδελφεύς ἔφερε σὲ φῶς πολὺτιμες ἀρχαιοτήτες. Ἐξ αὐτῶν εἶναι Βυζαντινὰ ψηφιδωτά, τῶν ὁποίων ὑπάρχουν εἰκόνες στὸ τομίδιο, καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ ἐνδιαφέροντα καὶ ὁμορφα : σὲ τρία ἔχομε κυνηγούς φονεύοντες ἄγρια ζῶα, καὶ σὲ ἓνα «κῆπον μετὰ καρποφόρων δένδρων καὶ ὑδροβίων πτηνῶν». Στὴν Πρεβεζα ὁ κ. Φιλαδελφεύς κατόρθωσε Μουσεῖον ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐν Νικο-, πόλει ἀνασκαφῶν, στεγάζεται δὲ νῦν πρὸςωρινῶς ἐν τοῖς ἴσο-, γείοις τοῦ Δημαρχείου Πρεβέζης μέχρι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ἐπὶ τοῦτο προορισθέντος μουσουλμανικοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ τεμένους (τῆς αἰῶνος). Ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Μουσείου εἶναι, μᾶς λέγει ὁ συγγραφεύς, μιὰ σπάνια συλλογὴ πήλινων λύχνων, καὶ μιὰ συλλογὴ κομπῶν γυάλινων ἀγγείων.

Α. Τ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Α. ΣΥΓΚΕΛΑΚΗ «Τὰ γυναικεῖα πάθη». Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία «Γράμματα». Ἀλεξάνδρεια-Ἀθῆνα 1928.

Α. ΣΥΓΚΕΛΑΚΗ «Ἡ τέχνη τῆς ὁμορφιάς». Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία «Γράμματα». Ἀλεξάνδρεια-Ἀθῆνα, 1928.

Γ. Κ. ΣΤΑΜΠΟΛΗ «Ἠδονικὰ Σονέττα». Ἐκδ. Α. Πάλλης, Ἀθῆναι 1928.

ΔΥΣΣΗ ΜΑΡΜΑΡΗ «Ἀραβουργήματα». Χανιά 1928.